

Údolí Oslavy a Chvojnice

Popis:

Jedná se o jednu z územně nejrozsáhlejších přírodních rezervací v ČR, která chrání hluboce zaříznutá říční údolí místy kaňonovitého charakteru s vysokou diverzitou druhů i stanovišť (biotopů) a s jedinečnými projevy říčního fenoménu. Je to rozsáhlý a velmi cenný komplex přírodě blízké zejména lesní, ale i nelesní vegetace, tvořené zejména hercynskými dubohabřinami, suťovými lesy, acidofilními teplomilnými doubravami, úzkolistými suchými trávníky, skalní vegetací s kostřavou sivou, štěrbinovou vegetací silikátových skal a drolin a makrofytní vegetací vodních toků a výskytem celé řady ohrožených druhů rostlin a živočichů. Chráněné území se nachází na území okresů Třebíč a Brno-venkov a je turisticky vděčným cílem i díky zříceninám Ketkovického, Sedleckého hradu a Lamberku.

Podrobný popis:

Údolí Oslavy a Chvojnice náleží ke geomorfologicky i geologicky nejzajímavějším částem východního okraje Českého masivu. Údolí Oslavy je tvořeno převážně vysoce metamorfovanými horninami moldanubika, hlavně granulity náměšťsko-moravskokrumlovského tělesa. V granulitech se objevují tělesa tmavých hadců (serpentinitů). Přímo v údolí vystupují tmavé houževnaté amfibolity, někdy granátové. Ve východní části území se objevují méně metamorfované horniny moravské svorové zóny a olešnické skupiny moravika. Kromě narůžovělých ortorul a migmatitů jsou časté muskovitové svory, ojediněle i krystalické vápence. Údolí Chvojnice pod Kralicemi proráží horninami moravika, především bítešskou okatou rulou, v níž jsou uloženy polohy tmavých amfibolitů (Kozí hřbety). Níže po proudu se objevují krystalické vápence a dolomity, vločky kvarcitů a grafitových hornin. Tato stavba vznikla v prvohorách za variského (hercynského) vrásnění.

Z geomorfologického hlediska leží lokalita na severovýchodním okraji podcelku Znojenské pahorkatiny. Jedná se o hluboce zaříznutá údolí se zakleslými meandry i přímými, někdy tektonicky podmíněnými úseky, která jsou vyhloubená v horninách krystalinika západní Moravy. Časté jsou skály, kamenná moře, údolí mají místy zřetelný kaňonovitý charakter. Údolí Chvojnice je výrazně sklonově nesouměrné v důsledku kryogenních pochodů v periglaciálním podnebí pleistocénu. Půdní pokryv tvoří převážně kambizemě na hlubších zvětralinách plošin a mírnějších svahů, na aluviálních náplavech v nivách jsou vyvinuty fluvizemě. Časté jsou rankery v extrémnějších polohách suťových svahů s vysokým podílem hrubého skeletu, na skalních výchozech přecházející v mělké litozemě.

Většinu rozsáhlého území pokrývají lesní společenstva. Největší plochy na mírnějších svazích a na plošinách tvoří černýšové dubohabřiny, často i s teplomilnými prvky. Na strmých svazích najdeme suťové lesy charakteru lipových javořin, pod horními hranami svahů se ostrůvkovitě objevují acidofilní bikové doubravy. Na jižně exponovaných skalnatých svazích se nacházejí ostrůvky acidofilních teplomilných doubrav, v okolí zříceniny tzv. Ketkovického hradu má porost charakter dřínové doubravy.

Bikové a květnaté bučiny se objevují pouze na chladnějších svazích u Kladerub. Na skalách a ostrožnách jsou ostrůvky reliktních boreokontinentálních borů a na zcela bezlesých stnovištích můžeme pozorovat vegetaci skalních stepí, skal a sutí. Vodní toky provází ptačincové olšiny a vrbové křoviny hlinitých náplavů, které lemují pořiční chrasticové rákosiny. Poblíž Senorad se nacházejí suché pastviny s vegetací úzkolistých suchých trávníků a pastvin. Luční vegetaci představují v nivě řeky obvykle více či méně degradované psárkové a pcháčkové louky. Na plošinách

nad údolími jsou rozšířeny kulturní jehličnaté lesní porosty a společenstva pasek. Ani tato údolí bohužel nezůstaly ušetřeny od výstavby různých chatiček, kolem kterých se šíří často nepůvodní druhy a ruderalní vegetace.

Asi nejvzácnější druhy hostí biotopy skalních stepí a podobných otevřených stanovišť, které jsou nejlépe vyvinuty kolem Ketkovického hradu. V brzkém jaru zde kvete křivatec český (*Gagea bohemica*) a koniklec velkokvětý (*Pulsatilla grandis*), později je zde možné vidět kakost krvavý (*Geranium sanguineum*), oman oko Kristovo (*Inula oculus-christi*), chrpu chlumní (*Centaurea triumfettii*), zvonek klubkatý (*Campanula glomerata*), hvězdnicí chlumní (*Aster amellus*) a h. zlatovlásek (*A. linosyris*), lomikámen cibulkatý (*Saxifraga bulbifera*) a l. trojprstý (*S. tridactylites*), pryšec mnohobarvý (*Euphorbia epithymoides*), černýš hřebenitý (*Melampyrum cristatum*) a další. Pro lomikámen trsnatý křehký (*Saxifraga rosacea* subsp. *sponhemica*) rostoucí na suti se jedná o jedinou lokalitu na Moravě. Nápadná orchidej jazýček jadranský (*Himantoglossum adriaticum*) má v nedalekém lůmku jedinou lokalitu v celé ČR. V suchých trávnicích u obce Senorady (Senoradský véhon) roste početná populace koniklece velkokvětého (*Pulsatilla grandis*). Z mnoha druhů typických pro lesní porosty charakteru dubohabřin uvádíme brambořík nachový (*Cyclamen purpurascens*), dymnivku plnou (*Corydalis solida*), orchidejovité rostliny vemeník zelenavý (*Platanthera chlorantha*), okrotici bílou (*Cephalanthera damasonium*) a nezelený hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*), lilii zlatohlavou (*Lilium martagon*), lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*), medovník meduňkolistý (*Melittis melissophyllum*), pryšec mandloňovitý (*Euphorbia amygdaloides*) a vzácný pryšec hranatý (*E. angulata*). Z hlediska rozšíření rostlin je pozoruhodný výskyt ostřice tlapkaté (*Carex pediformis*), relativně hojná je v území ostřice chlupatá (*Carex pilosa*), charakteristická pro karpatskou část Moravy. Bohatá je flóra nižších rostlin, lišejníků a mechorostů, namátkou lze uvést vzácné druhy mechů *Grimmia plagiopodia*, *Didymodon acutus*, *Orthotricha lyellii* a *O. patens*. Druh dvouhrotec zelený (*Dicranum viride*) byl v území zjištěn zatím na jediném místě, a to v porostu hercynské dubohabřiny, suťového lesa a olšového luhu na pravém břehu Oslavy na lokalitě U Vlasáka. Populace roste hlavně ve spodních částech kmenů listnatých stromů, především olší, lip, dubů a habru.

Pozoruhodný je výskyt teplomilných druhů živočichů, např. měkkýšů *Valonia costata* a *Helicodonta obvoluta*. Okolí zříceniny Ketkovického hradu je lokalitou řady xerothermních druhů hmyzu, např. pakudlanky jižní (*Mantispa styriaca*), ploskoroha pestrého (*Ascalaphus macaronius*), ploštic *Odontoscelis fuliginosa*, *Ischnocoris hemipterus*, *Ceraleptus lividus*, *Legnotus limbosus* aj. Také byla prokázána velmi vysoká druhová diverzita motýlů s výskytem velmi vzácných druhů, např. slimákovce *Heterogenea asella*, srpokřídlece *Sabra harpagula*, píďalek *Cyclophora porata*, *C. annulata*, *Lampropteryx suffumata*, *Eupithecia abbreviata*, můr *Pechipogo strigilata*, *Paracolax tristalis* a *Minucia lunaris*. Relativně hojný je v území přástevník kostivalový (*Callimorpha quadripunctaria*). Bohatá je rovněž fauna brouků, z řady druhů lze uvést např. zdobence *Gnorimus nobilis*. Významná je ichtyofauna území. Kromě velmi početné populace vranky obecné (*Cottus gobio*) se zde vyskytuje hojně také mřenka mramorovaná (*Barbatula barbatula*), pstruh obecný (*Salmo trutta*), jelec proudník (*Leuciscus leuciscus*) a j. tloušť (*L. cephalus*). Ve stinných lesních žlabech žije mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*), v blízkém okolí řek užovka podplamatá (*Natrix tessellata*) a užovka obojková (*N. natrix*). V území pravidelně hnízdí ledňáček říční (*Alcedo atthis*), skorec vodní (*Cinclus cinclus*), holub doupňák (*Columba oenas*), krahujec obecný (*Accipiter nisus*), jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*), puštík obecný (*Strix aluco*) a výr velký (*Bubo bubo*). Z drobných savců se zde vyskytuje např. rejsec černý (*Neomys anomalus*) a řada druhů netopýrů, např. netopýr

černý (*Barbastella barbastellus*), netopýr ušatý (*Plecotus auritus*) a netopýr velký (*Myotis myotis*).

Region: Náměšťsko Náměšťsko Náměšťsko Náměšťsko Náměšťsko Náměšťsko Náměšťsko
Náměšťsko

Město: Sudice Sedlec Náměšť nad Oslavou Mohelno Kuroslepy Kralice nad Oslavou Kladeruby nad
Oslavou Březník

URL: http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?frame&SHOW_ONE=1&ID=624

Zpřístupnění: volně přístupné

Bezbariérový přístup: ne

GPS: 49°8'1.134"N, 16°13'19.407"E

Mapa: <http://maps.google.com/maps?q=49.1336483,16.2220575&z=12>

Obrázky:

